

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ДОНБАСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГОРЛІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ІНОЗЕМНИХ МОВ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА МОВНОЇ КОМУНІКАЦІЇ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Заступник директора з науково-педагогічної
та навчально-методичної роботи

 Т. М. Марченко

«29» серпня 2024 р.

ПРОГРАМА
комплексного кваліфікаційного екзамену
з української мови і літератури та методик їх навчання

Рівень вищої освіти	другий (магістерський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.01 Середня освіта (Українська мова і література)
Додаткова спеціальність	053 Психологія
Освітня програма	Середня освіта (Українська мова і література). Психологія

Дніпро – 2024 рік

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену з української мови² і літератури та методик їх навчання для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти денної форми здобуття освіти за предметною спеціальністю 014.01 Середня освіта (Українська мова і література) спрямовує студентів на повторення та систематизацію раніше вивченого матеріалу з найважливіших питань із подальшим висвітленням їх на комплексному екзамені.

Укладачі:

Скляр І. О. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології;

Тітова О. Б. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри української філології

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри української філології

Протокол № 11 від «26» червня 2024 р.

Завідувач кафедри доц. Т. М. Радіонова

Схвалено Науково-методичною радою Горлівського інституту іноземних мов
Протокол № 1 від «29» серпня 2024 р.

Голова проф. Т. М. Марченко

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	4
1. Вимоги до рівня та якості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на комплексному кваліфікаційному екзамені	5
2. Структура кваліфікаційного екзамену.....	7
3. Зміст лінгвістичної підготовки.....	8
4. Зміст літературознавчої підготовки.....	10
5. Зміст методичної підготовки.....	13
6. Критерії оцінювання рівня та якості навчальних досягнень здобувачів вищої освіти на екзамені	11
6.1. Оцінювання усної частини іспиту.....	15
6.2. Підсумкова оцінка за іспит.....	20
7. Зразок екзаменаційного білета.....	21
8. Рекомендована література для підготовки до комплексного кваліфікаційного екзамену.....	22

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Комплексний кваліфікаційний екзамен з української мови і літератури та методик їх навчання має на меті визначення готовності здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти до здійснення професійно-методичних функцій учителя української мови та літератури у закладах загальної середньої освіти (профільна середня освіта). У межах цього іспиту перевіряється та оцінюється практична та науково-теоретична підготовка майбутніх професіоналів з української мови і літератури та методик їх навчання, а саме: сформованість мовленнєвих, літературознавчих, планувальних та організаційних умінь та навичок, необхідних учителю української мови та літератури в його професійній діяльності.

До складання комплексного кваліфікаційного екзамену з української мови і літератури та методик їх навчання (освітньо-кваліфікаційний рівень «магістр») допускаються здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти, які повністю виконали всі вимоги навчального плану, зокрема програм навчальних дисциплін «Лінгвістичний аналіз тексту», «Дискурсивні практики української мови», «Новітній літературний процес в Україні: концепції та тенденції розвитку», «Інноваційні технології навчання української мови і літератури у закладах освіти».

Програма комплексного кваліфікаційного екзамену призначена для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти, які закінчують Горлівський інститут іноземних мов ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» за денною формою навчання з предметної спеціальності 014.01 Середня освіта (Українська мова і література), додаткова предметна спеціальність 053 Психологія (галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки).

Для проведення комплексного кваліфікаційного екзамену формується атестаційна комісія у складі голови та екзаменаторів (членів) комісії. Комісія створюється щорічно наказом директора та діє продовж календарного року.

1. ВИМОГИ ДО РІВНЯ ТА ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА КОМПЛЕКСНОМУ КВАЛІФІКАЦІЙНОМУ ЕКЗАМЕНІ

Випускники факультету соціальної та мовної комунікації повинні вільно володіти державною мовою, володіти практичними знаннями, навичками, необхідними для роботи в профільній середній школі, гімназії, ліцеї, коледжі, науково-дослідному інституті гуманітарного профілю, закладі вищої освіти тощо.

Головною вимогою комплексного кваліфікаційного екзамену до рівня сформованості теоретичних знань здобувачів освітнього ступеня «магістр» є володіння ними сукупністю сучасних наукових підходів щодо здійснення комплексного аналізу мовних та літературних явищ у синхронному та діахронному аспектах.

Комплексний кваліфікаційний екзамен з української мови і літератури та методик їх навчання передбачає перевірку та оцінку сформованості в здобувачів вищої освіти :

1) знань сучасного стану та історичного розвитку української мови та методики її навчання:

- наукового вивчення мовних фактів у поняттях і термінах сучасної лінгвістики;
- різних рівнів мовної системи в їхньому взаємозв'язку, внутрішньої єдності одиниць мови і категорій, ієрархічних відношень між ними;
- норм сучасної української літературної мови і вимог до культури мови вчителя в її усній і писемній формах;
- стилістичної структури сучасної української мови, методів і прийомів лінгвістичного тлумачення тексту;
- коректного використання майбутніми професіоналами мовних засобів у широкому спектрі дискурсивних практик із домінантою прагматичної, міжкультурної та професійної компетенції;
- сучасних підходів до аналізу мовних явищ, зокрема комунікативного, функціонального, психолінгвістичного, соціолінгвістичного, парадигматичного тощо і їхнього значення для практики навчання української мови;
- основ навчання сучасної української мови у профільній середній школі.

2) систематизованих знань із сучасної української літератури, історії сучасних літературознавчих учень та методики викладання літератури:

- сутнісних ознак сучасної української літератури;
- творчих пошуків письменства на сучасному етапі його розвитку;
- розмаїття стильових тенденцій сучасного літературного процесу;
- співвідношення критеріїв прекрасного та інших функцій художнього тексту;
- ролі української літератури в національній історії, у структуруванні національної культури, у формуванні націєтворчих та державних чинників;
- основ викладання української літератури у профільній середній школі.

На комплексному кваліфікаційному екзамені випускники повинні продемонструвати вміння:

- спостерігати, класифікувати й систематизувати мовний матеріал за певними ознаками, науково узагальнювати факти мови й робити висновки;
- методично правильно планувати навчальні дії з метою оптимального засвоєння учнями програмового матеріалу;
- працювати з першоджерелами, усіма видами мовознавчих і термінологічних словників;
- орієнтуватися в процесі творчих пошуків українського письменства, у розмаїтті стильових тенденцій;
- розвивати естетичний смак; уміння поціновувати художній текст адекватно, за високими естетичними критеріями;
- розуміти спадкоємність літературних родів і жанрів;
- розглядати літературний процес як взаємодію новаторства та традиції, усталеності й мінливості, розкривати його характерні особливості на різних щаблях розвитку;
- розглядати творчість видатних українських письменників у зв'язку з найкращими традиціями світової культури;
- вільно оперувати літературознавчими термінами та поняттями при викладанні курсу української літератури у профільній середній школі.

2. СТРУКТУРА КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Комплексний кваліфікаційний екзаме́н з української мови і літератури та методик їх навчання складається з усної частини, що містить завдання з таких дисциплін: «Лінгвістичний аналіз тексту», «Дискурсивні практики української мови», «Інноваційні технології навчання української мови і літератури у закладах освіти», «Новітній літературний процес в Україні: концепції та тенденції розвитку».

Усна частина іспиту передбачає 3 завдання: 1) теоретичне питання з актуальних проблем лінгвістики тексту та дискурсивних практик української мови; 2) теоретико-практичне питання з концепцій і тенденцій розвитку новітнього літературного процесу; 3) захист розгорнутого конспекту уроку з української мови або української літератури (10 – 11 кл.), тема якого повідомляється здобувачам вищої освіти шляхом рандомного обрання за 14 днів до проведення атестації (на написання конспекту – 10 днів, на перевірку – 4 дні).

Перше завдання – теоретичне питання з актуальних проблем сучасної української мови передбачає перевірку знань сучасного стану та історичного розвитку української мови, досягнень різних лінгвістичних напрямків та шкіл, дискурсивних практик української мови.

Друге завдання – теоретико-практичне питання з сучасної української літератури передбачає перевірку систематизованих знань здобувачів з актуальних питань сучасного літературного процесу й аналітики художнього твору.

Відповідаючи на питання з теоретичних аспектів мовознавчих, літературознавчих дисциплін, здобувач вищої освіти повинен повністю розкрити його зміст, продемонструвати вміння визначати, систематизувати та аналізувати відповідні лінгвістичні, літературні явища, аналізувати художній текст.

Третє завдання (написання розгорнутого конспекту уроку з української мови / літератури) передбачає перевірку рівня сформованості в здобувачів вищої освіти вмінь і навичок застосовувати отримані теоретичні знання з інноваційних технологій навчання української мови і літератури у закладах освіти на практиці, зокрема при написанні конспекту уроку.

3. ЗМІСТ ЛІНГВІСТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

1. Дискурсологія як наука. Підходи до тлумачення дискурсу.
2. Розмежування тексту та дискурсу.
3. Комунікація та спілкування
4. Основні засоби комунікації
5. Прагматичні та гендерні аспекти комунікації
6. Комунікативні стратегії й тактики мовленнєвої поведінки.
7. Специфіка наукового дискурсу української мови.
8. Зміст та обсяг поняття «мовленнєві жанри».
9. Первинні та вторинні жанри наукового дискурсу української мови.
10. Тактико-стратегічний потенціал педагогічного дискурсу.
11. Стилiстично грамотне професійне мовлення.
12. Лексичні особливості української наукової мови.
13. Граматичні особливості наукового тексту.
14. Наукові знання та їхнє відображення у терміносистемах і в жанрових різновидах української наукової мови.
15. Поняття про термін. Загальнонаукові, міжгалузеві та вузькоспеціальні терміни. Професіоналізми. Галузеві термінологічні словники як тип мовно-інформаційного тексту.
16. Зміст поняття академічна доброчесність. Різновиди академічної нечесності.
17. Феномен плагіату та його різновиди.
18. Текст як об'єкт дослідження. Основні терміни й поняття лінгвістичного аналізу тексту
19. Основні граматичні категорії тексту.
20. Ознаки тексту та його структурні компоненти. Функції тексту.
21. Внутрішньотекстові зв'язки та засоби їх реалізації.
22. Типи смислових відношень у тексті та їхня співвіднесеність із внутрішньотекстовими зв'язками.
23. Текстові парадигми: жанрова, функціонально-стильова, індивідуально-авторська.
24. Аналіз лексичного рівня художнього тексту. Специфіка аналізу тексту на морфемному і словотвірному рівнях.
25. Особливості лінгвістичного аналізу художнього тексту на морфологічному, синтаксичному й стилістичному рівнях.

4. ЗМІСТ ЛІТЕРАТУРОЗНАВЧОЇ ПІДГОТОВКИ

1. Українська соціальна проза 1980-х рр.: жанрова, сюжетно-композиційна, наративна специфіка. Продемонструвати на прикладі одного епічного твору за вибором студента (романи О. Ульяненка, Є. Пашковського, В. Медвідя).
2. Поняття «житомирська прозова школа»: представники, ідеологічна та естетична складові феномену. Проаналізувати специфіку гендерного аспекту об'єднання на прикладі аналізу творів представників, у тому числі у зіставленні з «жіночою прозою» 1990-х рр.
3. Літературний процес 1980–1990-х рр.: особливості групової організації, зміна літературних поколінь і смаків. Охарактеризувати стильові тенденції на матеріалі зіставлення тем, проблематики, засобів виражальності лірики вісімдесятників і дев'яностиків (по одному з кожного покоління за вибором студента).
4. Український неоавангардизм: естетична програма угруповань «Бу-Ба-Бу», «Пропала грамота», «ЛУГОСАД», «Червона Фіра». Проаналізувати доробок одного знакового представника угруповання (за вибором студента).
5. Основні ознаки постмодернізму, його специфіка в українській літературі, хронологічні межі, естетичні домінанти. Проаналізувати знаковий роман одного з представників ПМД за вибором (твори Ю. Іздрика, Т. Прохаська).
6. Карнавальний вимір українського постмодернізму: історичний контекст виникнення, представники, жанри. Карнавалізм і котляревщина, футуризм, «химерна проза». Продемонструвати ознаки на прикладі аналізу лірики і прози Ю. Андруховича.
7. Українська масова проза 1990-х рр.: контекст становлення, жанрова парадигма. Серійність, імітативність, репродуктивність як риси масової літератури. Проаналізувати один масовий роман (за вибором студента) на формо-змістовому рівні і в аспекті комерційної успішності.
8. Специфіка проблематики і стилю новели 1980–1990-х рр. Знакові постаті у новелістиці цього періоду. Осмислити новаторство новелістів 1980–1990-х рр. у контексті літератури ХХ ст. Проаналізувати доробок одного новеліста на проблемно-тематичному, пообразному, стильовому рівні.
9. Альтернативна історія і криптоісторія, роль зазначених жанрів в епоху 1970–1990-х рр., витоки, представники, особливості поезики. Проаналізувати роман В. Кожелянка «Дефіляда в Москві» в аспекті реалізації жанру альтернативної історії, прокоментувати стильові особливості.
10. Явище соц-арту в українській літературі 1980–2000-х рр.: етапи розвитку, функціональність у суспільному житті, стильові особливості. На матеріалі ліричних творів В. Цибулька і С. Жадана охарактеризувати ознаки українського соц-арту в ліриці.
11. «Жіноча лірика» представниць 1980–1990-х рр. (Н. Білоцерківська, О. Забужко, Г. Крук та ін.). Специфіка постання нових поколінь у ліриці, особливості історичного контексту, ключові теми, стильова специфіка. Провести розгорнутий аналіз доробку однієї з представниць «жіночої лірики».

12. Явище жіночої прози в літературі 1980–2000-х рр.: становлення парадигми (представниці, тексти) і подальший її розвиток на тлі комерціалізації літературного процесу (представниці, тексти). Проаналізувати роман О. Забужко «Польові дослідження...» в аспекті жанрової специфіки, оповідної стратегії і перспектив прозової парадигми.
13. Масова парадигма жіночої прози у літературі 1990–2000-х рр.: представниці, жанри. Драматизм невлаштованості родинного життя сучасної жінки у прозі Є. Кононенко і проблема масовості текстів письменниці (осмислити з урахуванням стильових ознак масліту).
14. Проблема автора і героя у новітній українській літературі. Біографізм і квазібіографізм в інтелектуальній та масовій літературах 1990–2000-х рр. (Ю. Іздрик, Ю. Андрухович, Ю. Позаяк, Ю. Покальчук, О. Забужко та ін.). Проаналізувати роман «Депеш Мод» С. Жадана в аспекті проблеми автора, з'ясувати особливості стилю.
15. Заборонені теми і жанри в українській літературі, які знаходять реалізацію протягом 1990–2000-х рр. Проза Ю. Покальчука, Ю. Винничука, В. Медвідя, О. Забужко, М. Матіос, І. Карпи, Н. Сняданко в аспекті дослідження «інших горизонтів» в літературі. Проаналізувати один епічний твір в аспекті проблематики, образної системи, жанру, стильових особливостей.
16. «Станіславський феномен»: контекст становлення, представники, старше і молодше покоління у межах осередку. Охарактеризувати принципи поезики прози Ю. Іздрика, Т. Прохаська та їх спадкоємців (Л. Дереш, Т. Малярчук). Проаналізувати знаковий твір представника «Станіславського феномену» за власним вибором.
17. Витоки поезики соц-арту. Соц-арт і соцреалізм, традиція beat, авангард 1920-х рр., андеграунд 1970–1980-х рр. На прикладі драматургії Л. Подерв'янського простежити особливості матеріалу соц-арту, тем, засобів художньої виражальності. Порівняти специфіку реалізації соц-арту в драмі і ліриці в українському контексті 1980–2000-х рр.
18. Дискусії 1990-х рр. довкола проблеми західництва і ґрунтівства, постмодернізму, децентрації літературного поля, елітарної і масової літератури. Простежити витоки згаданих дискусій в літературному процесі XIX і початку XX століть, виявити спільне і відмінне. Осмислити на матеріалі одного твору 1990–2000-х рр. відблиски згаданих дискусій.
19. Провести порівняльний аналіз історичного контексту, ключових тем, стильових особливостей трьох поколінь у ліриці: представників Нью-йоркської групи, радянських шістдесятників, сімдесятників (Київська школа поезії). Зробити розгорнутий аналіз одного твору представника Київської школи, простежити ознаки «народного сюрреалізму» в ліриці.
20. Феномен «химерної прози»: витоки явища, зв'язок з фольклорною і літературною традиціями, представники, літературознавчі підходи до аналізу «химерної прози». Проаналізувати один «химерний» твір з урахуванням загального контексту химерної парадигми.
21. Суб'єктна організація художнього твору. Суб'єкт свідомості та суб'єкт мовлення. Продемонструвати на прикладі одного епічного твору 1980–2000-х рр. специфіку організації та її підпорядкованість авторській концепції. Осмислити особливості вираження ліричного суб'єкта (ліричний

- герой, маска і т.д.) в ліричному творі цього ж періоду (твір за вибором студента).
22. Концептуалізм як стильовий напрям ПМД і логічна еволюція соц-арту: естетична позиція, осередки і представники в українській літературі. Розглянути ідею «Живої Літератури» і творчий доробок І. Бондаря-Терещенка в аспекті реалізації концептуалізму в ліриці і драмі.
 23. Поезія 2000-ів: емоція versus пізнання, проблема поетичної майстерності, інтертекстуальна специфіка (у порівнянні з лірикою 80-ів і 90-ів), взаємодія з іншими видами мистецтв. Проаналізувати доробок одного представника покоління і особливості комунікації автора з літературним контекстом.
 24. Подати періодизацію літературного процесу другої половини ХХ століття. Охарактеризувати загальні тенденції кожного періоду, а також стильові / дискурсні видозміни. Докладніше зупинитися на одному літературному поколінні, визначити особливості його доробку, представників, жанри.
 25. «Великі стилі» у літературному процесі другої половини ХХ століття (соцреалізм, неореалізм, неоромантизм, авангардистські та постмодерністські стилі): представники, домінантні жанри, специфіка еволюції. Проаналізувати доробок одного з яскравих представників обраного стилю, визначаючи характерні проблемно-тематичні ознаки і засоби вражальності «великого стилю».

5. ЗМІСТ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розробити розгорнутий конспект уроку із застосуванням інноваційних технологій на рандомно визначену тему:

1. Історико-культурна ситуація наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття (на шляху до нового відродження). Оксана Забужко – представниця нового літературного покоління. Поезія «Рядок з автобіографії» – заклик до усвідомлення свого Я (11 клас).
2. Соціолінгвістичні фактори, що впливають на вимову людини. Основні джерела нормативного мовлення. Мова масмедіа. Сценічна мова. Орфоепічна норма. Особливості використання орфоепічного словника (10 клас).
3. Микола Вороний. Життя і творчість письменника. «Блакитна панна» - єдність краси природи і мистецтва (10 клас).
4. Стилїстичні особливості слів іншомовного походження (11 клас).
5. Ліна Костенко. «Маруся Чурай». Духовне життя нації крізь призму нещасливого кохання (11 клас).
6. Мовленнєва ситуація. Мовленнєві ролі та наміри мовця і слухача. Мовленнєва тактика. Причини комунікативних помилок (10 клас).
7. Євген Плужник – один з провідних поетів «Розстріляного відродження». «Громадянський інтим», сповідальність, ліричність в поезіях «Для вас, історики майбутні...», «Вчись у природи творчого спокою...» (11 клас).
8. Типи словосполучень за морфологічним вираженням головного слова (11 клас).
9. Микола Хвильовий. «Я (Романтика)». Проблема внутрішнього роздвоєння людини. Образ ліричного «Я». Роль присвяти. Образ матері, його символічність (11 клас).
10. Розвиток зв'язного мовлення. Твір-роздум на суспільно-важливу тему в публіцистичному стилі на тему «За природу у відповіді – кожний» (10 клас).
11. Іван Нечуй-Левицький. Життєпис письменника. Творчість письменника – новий імпульс розвитку української літератури. Загальна характеристика творчості (10 клас).
12. Основні групи фразеологізмів. Багатозначність, синонімія й антонімія фразеологізмів (10 клас).
13. Поема «Мойсей» – один із вершинних творів І. Франка. Проблематика твору: історичний шлях нації, визначна особистість як її провідник, пробудження національної свідомості, історичної пам'яті. Пролог до поеми – заповіт українському народові (10 клас).
14. Лексикографія. Сучасні лексикографічні джерела: словники, довідкова література (у числі на електронних носіях). Інформативна й нормативна функції їх. Основні типи словників. Довідкові медіаресурси (10 клас).
15. Нова хвиля відродження української літератури на початку 1960-х років. «Шістдесятництво» як явище культурологічне й соціальне. Його зв'язок із дисидентським рухом. Ідейно-стильове розмаїття, тематична і формотворча новизна творчості «шістдесятників».

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ТА ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ НА КОМПЛЕКСНОМУ КВАЛІФІКАЦІЙНОМУ ЕКЗАМЕНІ

До складання комплексного кваліфікаційного екзамену з української мови і літератури та методик їх навчання допускаються здобувачі вищої освіти, які повністю виконали всі вимоги навчального плану.

6.1. Оцінювання усних відповідей здобувачів вищої освіти

Оцінювання усної частини іспиту здійснюється на основі критеріїв, що застосовуються окремо до кожного з трьох питань екзаменаційного білета:

- 1) питання з актуальних проблем лінгвістики тексту та дискурсивних практик української мови;
загальна кількість балів за перше питання – 100 балів; коефіцієнт – 0,3;
- 2) питання з актуальних проблем розвитку новітнього літературного процесу;
загальна кількість балів за друге питання – 100 балів; коефіцієнт – 0,3;
- 3) питання з методичної підготовки;
загальна кількість балів за третє питання – 100 балів; коефіцієнт – 0,4;

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з актуальних питань лінгвістики

Рівень компетенції / навчальних досягнень	Кількість набраних балів за дисципліну	ECTS	Оцінка за усну відповідь	Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів
Високий (творчий)	100–90	A	100	Здобувач має системні, дієві знання, виявляє неординарні здібності, користується широким арсеналом засобів доказів своєї думки, вирішує складні проблемні завдання, схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ і процесів; вміє ставити і розв'язувати проблеми, виявляє власне ставлення до них; легко виконує завдання посиленої складності; вільно оперує термінологією; не допускає помилок.

	100–90	A	95	Здобувач володіє узагальненими знаннями з предмета, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; встановлює й обґрунтовує причинно-наслідкові зв'язки; вміє застосувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності; вільно оперує термінологією; самостійно оцінює наукові закономірності, виявляючи особисту позицію щодо них; допускає 1–2 негрубі помилки, які не впливають на загальний зміст.
	100–90	A	90	Здобувач володіє глибокими та міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності процесів; робить аргументовані висновки; критично оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; відрізняє упереджену інформацію від об'єктивної; здатен сприйняти іншу позицію як альтернативну; на достатньому рівні володіє термінологією; не припускається помилок, а допускаючи їх, сам коригує; допускає 1–2 негрубі помилки, або 1 грубу, що не впливає на загальний зміст.
Достатній (конструктивно-варіативний)	89–82	B	85	Здобувач вільно оперує вивченим матеріалом; застосовує знання у змінених, нестандартних ситуаціях; уміє аналізувати та систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; висловлює стандартну аргументацію при оцінці дій, процесів, явищ; чітко тлумачить поняття; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна; добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу; допускає 1–2 помилки.
	81–75	C	80	Знання здобувача є достатньо повними, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; логічно висвітлює події з погляду смислового взаємозв'язку; уміє аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки й залежності між явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність або вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію, застосовувати її на практиці; відповідь його повна, логічна, обґрунтована, але з деякими неточностями; самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.

	81–75	C	75	Здобувач правильно і логічно відтворює навчальний матеріал; розуміє основоположні теорії і факти, встановлює причиново-наслідкові зв'язки між ними, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок, застосовувати вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію; застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок; правильно використовує термінологію; допускає 2–4 помилки.
Середній (репродуктивний)	74–67	D	70	Здобувач виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу, може поверхово аналізувати події, процеси, явища і робити певні висновки; відповідь його правильна, але недостатньо осмислена; самостійно відтворює більшу частину навчального матеріалу, висловлює власну думку щодо теми; за допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих (3–5 помилок).
	66–60	E	65	Здобувач знає більше ніж половину навчального матеріалу, розуміє основний навчальний матеріал; здатний з помилками і неточностями дати визначення понять, сформулювати правило, відтворити його з окремими неточностями; формулює поняття, наводить приклади, знає лише основні закони та правила; підтверджує висловлене судження одним-двома аргументами; відповіді непослідовні та не до кінця логічні; здатний за допомогою викладача логічно відтворити значну частину вивченого матеріалу; допускає 3–5 помилок.
	66–60	E	60	Здобувач має початковий рівень знань; знає близько половини навчального матеріалу; описує явища, процеси без пояснень причин, з допомогою викладача здатен відтворити їх послідовність, слабо орієнтується в поняттях; здатен давати відповіді на прості, стандартні запитання, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні; допускає 5–7 помилок.
Низький / початковий (рецептивно-продуктивний)	59–35	FX	55	Здобувач відтворює менше ніж половину навчального матеріалу; з допомогою викладача виконує елементарні завдання; може дати відповідь з кількох простих речень; здатен відтворити окремі частини теми; має фрагментарні уявлення про роботу з джерелами, не має сформованих умінь та навичок; допускає значну кількість помилок.

	59–35	FX	35	Здобувач фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу; має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення; виявляє здатність елементарно викласти думку; може відтворити кілька термінів, явищ без зв'язку між ними; може обрати правильний варіант відповіді (на рівні «так-ні»); допускає значну кількість помилок.
	34–0	F	25	Здобувач може лише розрізнати об'єкт вивчення і відтворити деякі його елементи; мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності; володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів; виявляє здатність висловитися з теми окремими словами чи реченнями; допускає значну кількість помилок.
Нульовий	0	F	0	Отримує здобувач, який відмовляється від відповіді.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з актуальних питань розвитку новітнього літературного процесу

Оцінка «**відмінно**» (100 балів) ставиться, якщо здобувач виявляє такі знання та вміння:

- дає ґрунтовну відповідь на питання екзаменаційного білета;
- комплексно розв'язує поставлене завдання, правильно застосовуючи отримані знання з дисципліни;
- повністю розкриває зміст матеріалу відповідно до поставленого питання чи проблеми, вправно оперуючи поняттями й термінами;
- відповідь будує послідовно і правильно;
- вільно володіє спеціальною літературознавчою термінологією і нормами сучасної української літературної мови.

Оцінка «**відмінно**» (95 балів) ставиться, якщо здобувач виявляє такі знання та вміння:

- дає ґрунтовну відповідь на питання екзаменаційного білета;
- комплексно розв'язує поставлене завдання, правильно застосовуючи отримані знання з дисципліни;
- повністю розкриває зміст матеріалу відповідно до поставленого питання чи проблеми, вправно оперуючи поняттями й термінами;
- відповідь будує послідовно і правильно;
- вільно володіє спеціальною літературознавчою термінологією і нормами сучасної української літературної мови.

Допускається 1–2 неточності у викладі матеріалу, які не призводять до помилкових висновків.

Оцінка **«відмінно»** (90 балів) ставиться, якщо здобувач виявляє такі знання та вміння:

- дає ґрунтовну відповідь на питання екзаменаційного білета;
- комплексно розв'язує поставлене завдання, правильно застосовуючи отримані знання з дисципліни;
- повністю розкриває зміст матеріалу відповідно до поставленого питання чи проблеми, вправно оперуючи поняттями й термінами;
- відповідь будує послідовно і правильно;
- вільно володіє спеціальною літературознавчою термінологією і нормами сучасної української літературної мови.

Допускається 2–3 неточності у викладі матеріалу, які не призводять до помилкових висновків.

Оцінка **«добре»** (85 балів) ставиться, якщо здобувач виявляє такі знання та вміння:

- комплексно розв'язує поставлені питання;
- правильно розкриває основний зміст матеріалу відповідно до поставленої проблеми;
- точно використовує спеціальну термінологію;
- володіє спеціальною літературознавчою термінологією і нормами сучасної української літературної мови.

У відповіді можливі 1–2 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які не впливають на конкретний зміст.

Оцінка **«добре»** (80 балів) ставиться, якщо здобувач виявляє такі знання та вміння:

- комплексно розв'язує поставлені питання;
- правильно розкриває основний зміст матеріалу відповідно до поставленої проблеми;
- точно використовує спеціальну термінологію;
- відповідає без грубих помилок.

У відповіді можливі 2–3 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які не впливають на конкретний зміст.

Оцінка **«добре»** (75 балів) ставиться, якщо здобувач виявляє такі знання та вміння:

- повно розв'язує поставлені питання;
- правильно розкриває основний зміст матеріалу відповідно до поставленої проблеми;
- використовує спеціальну термінологію;
- відповідає без грубих помилок.

У відповіді можливі 3–4 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які не впливають на конкретний зміст.

Оцінка **«задовільно»** (70 балів) ставиться, якщо:

- зміст питань викладено частково, не завжди послідовно;
- відповідь неповна, але зміст залишається;

- у відповіді можливі 1–2 неточності у використанні спеціальної термінології, помилки у викладі матеріалу, які впливають на конкретний зміст.

Оцінка «задовільно» (65 балів) ставиться, якщо:

- зміст питань викладено частково, непослідовно;
- відповідь неповна, що впливає на зміст викладу;
- у відповіді можливі 2–3 неточності у використанні спеціальної термінології, помилки у викладі матеріалу, які впливають на конкретний зміст.

Оцінка «задовільно» (60 балів) ставиться, якщо:

- зміст питань викладено частково;
- відповідь неповна, що впливає на зміст викладу;
- у відповіді наявні неточності у використанні спеціальної термінології,
- грубі помилки у викладі матеріалу, які впливають на конкретний зміст.

Оцінка «незадовільно» (55 балів) ставиться тоді, якщо:

- зміст не розкрито;
- здобувач не відповідає на поставлені запитання;
- у відповіді наявні грубі помилки у використанні спеціальної термінології,
- суттєві помилки у викладі матеріалу, які впливають на конкретний зміст.

Оцінка «незадовільно» (35 балів) ставиться тоді, якщо:

- основний зміст не розкрито;
- відсутнє володіння спеціальною термінологією;
- здобувач не відповідає на поставлені запитання.

Оцінка «незадовільно» (0 балів) ставиться тоді, якщо:

- здобувач відмовляється відповідати на питання білета.

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти з методики навчання української мови та методики викладання української літератури

Розгорнутий конспект уроку з української мови або літератури для 10-11 класів укладається з урахуванням таких вимог:

Комплекс новітніх вимог до сучасного уроку української мови/літератури

Загальнодидактичні	<u>Дидактичні:</u> • дотримання дидактичних закономірностей, принципів, правил; • визначення місця уроку в загальній системі вивчення мови; • чітке цілевизначення; • з'ясування оптимального змісту; • організаційна чіткість структурних елементів уроку; • вибір раціональних методів, прийомів, форм і засобів навчання	<u>Психологічні:</u> • врахування вікових і психологічних особливостей учнів; • врахування пізнавально-часової якості навчальної діяльності учнів; • забезпечення розвивального і проблемного навчання; • формування стійких пізнавальних мотивів учнів; • створення позитивного психологічного мікроклімату
	<u>Виховні:</u> • забезпечення розумового, духовного, морального й естетичного виховання учня; • виховання гармонійної мовної особистості учня; • формування культури спілкування; • розвиток етичної комунікативної поведінки	<u>Гігієнічні:</u> • забезпечення гігієнічних умов, необхідних для життєво-навчальної діяльності учнів; • належне освітлення й тепло; • чисте повітря; • відповідність меблів індивідуальним особливостям учнів; • чергування різних видів навчальної роботи
Лінгводидактичні	<u>Наукові</u> • відповідність рівню досягнень сучасної науки; • науково обґрунтоване підґрунтя теорії і практики навчання	<u>Змістові</u> • оптимальність змісту уроку; • єдність навчання і виховання; • зв'язок теорії з практикою
	<u>Орієнтаційні</u> • компетентісна направленість; • комунікативна спрямованість; • особистісна зорієнтованість	<u>Реалізаційні</u> • практична мовленнєво-комунікативна діяльність; • текстова основа; • внутрішньо- і міжпредметних зв'язки; • суб'єкт-суб'єктна діяльність

Оцінка «**відмінно**» (100 балів) ставиться, якщо здобувач під час розробки й написання конспекту уроку виявляє такі знання та вміння: виявляє з дисципліни глибокі теоретичні знання і міцні уміння та навички визначати тип, мету заняття, укладати конспекти занять (повні, розгорнені з додатками у вигляді дидактичного роздаткового матеріалу, власноруч виготовленою наочністю тощо), орієнтується типології уроків, у формах, методах і прийомах, принципах викладання української мови і літератури у старших класах середньої школі, доречно застосовує новітні технології, самостійно укладає завдання відповідно до принципів особистісно-орієнтованого навчання, уміє аргументувати власну думку.

Оцінка **«відмінно»** (95 балів) ставиться, якщо здобувач під час розробки й написання конспекту уроку виявляє такі знання та вміння: володіє ґрунтовними знаннями з дисциплін, аргументовано їх використовує на практиці, виявляє міцні уміння та навички визначати тип, мету заняття, укласти конспекти занять різних типів з елементами новітніх технологій на базі традиційних методів і принципів навчання української мови і літератури у старших класах середньої школи.

Допускається 1–2 неточності у викладі матеріалу, які не призводять до помилкових висновків.

Оцінка **«відмінно»** (90 балів) ставиться, якщо здобувач під час розробки й написання конспекту уроку виявляє такі знання та вміння: виявляє глибокі теоретичні знання і міцні уміння та навички визначати тип, триєдину мету заняття, укласти конспекти занять згідно з вимогами, орієнтується у традиційних та інноваційних формах, методах і принципах навчання української мови літератури в старших класах середньої школи, але використовує у своїй діяльності переважно традиційні методи і прийоми.

Допускається 2–3 неточності у викладі матеріалу, які не призводять до помилкових висновків.

Оцінка **«добре»** (85 балів) ставиться, якщо здобувач під час розробки й написання конспекту уроку виявляє такі знання та вміння: вільно оперує вивченим матеріалом, виявляє глибокі знання, міцні уміння та навички з дисциплін, застосовує їх у нестандартних ситуаціях, адекватно визначає тип і структуру сучасного заняття, але часом допускає незначні помилки теоретичного чи практичного характеру, які самостійно виправляє.

У конспекті можливі 1–2 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які не впливають на конкретний зміст.

Оцінка **«добре»** (80 балів) ставиться, якщо здобувач під час розробки й написання конспекту уроку виявляє такі знання та вміння: має достатньо повні знання, уміння та навички підготовки до занять різних типів, доречно застосовує відповідні методи і прийоми навчання у стандартних ситуаціях, але допускає незначні помилки теоретичного чи практичного характеру (пропонує однотипні завдання, сплутує завдання пропедевтичного і тренувального характеру тощо).

У конспекті можливі 2–3 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які не впливають на конкретний зміст.

Оцінка **«добре»** (75 балів) ставиться, якщо здобувач під час розробки й написання конспекту уроку виявляє такі знання та вміння: правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, орієнтується в сучасній дидактиці, має повні знання, міцні уміння та навички визначати тип і мету заняття, допускає помилки теоретичного чи практичного характеру, які виправляє під керівництвом викладача.

У конспекті наявні 3–4 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у викладі матеріалу, які не впливають на конкретний зміст.

Оцінка **«задовільно»** (70 балів) ставиться, якщо здобувач під час розробки й написання конспекту уроку в основному орієнтується у навчальному матеріалі, але викладає матеріал не досить повно і послідовно, допускає помилки в формулюванні деяких теоретичних положень; у визначенні мети заняття, сплутує структуру занять різних типів, не вміє обґрунтовувати добір форм, методів, принципів уроку.

У конспекті можливі 1–2 неточності у використанні спеціальної термінології, помилки, які впливають на зміст уроку.

Оцінка **«задовільно»** (65 балів) ставиться, якщо здобувач під час розробки й написання конспекту уроку в основному орієнтується в сучасних технологіях навчання української мови і літератури у середній школі, здатен використовувати під час написання конспекту уроку допоміжні матеріали, але не виявляє щодо них критичного мислення, не вміє аналізувати власну і чужу діяльність у визначенні мети заняття і доборі відповідних методів і прийомів навчання.

У конспекті можливі 2–3 неточності у використанні спеціальної термінології, помилки, які впливають на зміст уроку.

Оцінка **«задовільно»** (60 балів) ставиться, якщо під час розробки й написання конспекту уроку має початковий рівень теоретичних знань, необхідних для написання конспекту уроку, описує хід уроку без пояснення й оцінки власної діяльності вчителя української мови/літератури, не виявляє креативності в підготовці до заняття, використовує одноманітні методи і прийоми, допускає помилки у визначенні мети і структури заняття відповідно до його тематики і типу.

У конспекті наявні неточності у використанні спеціальної термінології, грубі помилки у викладі матеріалу, які впливають на зміст уроку.

Оцінка **«незадовільно»** (55 балів) ставиться тоді, якщо: здобувач виявляє незнання більшої частини навчального матеріалу, не знає вимог до укладання конспектів занять, оцінювання навчальних досягнень учнів.

У конспекті наявні грубі помилки у використанні спеціальної термінології, суттєві помилки у викладі матеріалу, які впливають на конкретний зміст уроку.

Оцінка **«незадовільно»** (35 балів) ставиться тоді, якщо: зміст уроку не відповідає вимогам до його написання; основний зміст уроку не розкрито; відсутнє володіння спеціальною термінологією.

Оцінка **«незадовільно»** (0 балів) ставиться тоді, якщо: здобувач не подав вчасно на перевірку конспект уроку або зміст уроку не відповідає вимогам до його написання.

6.2. Підсумкова оцінка за комплексний кваліфікаційний екзамен

Підсумкова оцінка за комплексний кваліфікаційний екзамен з української мови і літератури та методики їх навчання – це сума балів за усні відповіді на питання білета, захист розгорнутого конспекту уроку, помножені на відповідні коефіцієнти.

Шкала оцінювання, що встановлена вищим навчальним закладом :

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою		Оцінка за шкалою ECTS	Пояснення
	екзамен	залік		
90–100	Відмінно	зараховано	A	відмінне виконання лише з незначною (мінімальною 1-2) кількістю помилок
82–89	Добре		B	вище середнього рівня з кількома помилками
75–81			C	вище середнього рівня з кількома помилками
67–74	Задовільно		D	непогано, але зі значною кількістю недоліків
60–66			E	виконання задовольняє мінімальним критеріям
35–59	Незадовільно	не зараховано	FX	з можливістю повторного складання
1–34			F	з обов’язковим повторним курсом

Встановлені критерії оцінювання дозволяють виявити в здобувачів вищої освіти ступінь їхньої компетентності.

7. ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

**Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»
Горлівський інститут іноземних мов**

Факультет соціальної та мовної комунікації

Освітній рівень другий (магістерський)

Предметна спеціальність 014.01 Середня освіта (Українська мова і література)

Додаткова предметна спеціальність 053 Психологія

Освітньо-професійна програма Середня освіта (Українська мова і література). Психологія

Семестр III

КОМПЛЕКСНИЙ КВАЛІФІКАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ ТА МЕТОДИК ЇХ НАВЧАННЯ ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ №__1__

1. Загальнонаукові й лінгвістичні методи дослідження сучасної мови.
2. «Жіноча проза» 1990-х – 2000-х рр. (від О. Забужко до Н. Сняданко, С. Пиркало, М. Матіос): логіка еволюції парадигми.
3. Захист розгорнутого конспекту уроку з української мови або літератури (10–11 кл.).

Затверджено на засіданні
кафедри української філології
Протокол № 2 від «04» вересня 2024 року

Завідувач кафедри
Екзаменатори

к. філол. н., доц. Радіонова Т. М.
доц. Склад І.О.
доц. Тітова О. Б.

8. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО КОМПЛЕКСНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

Список

рекомендованої наукової та навчально-методичної літератури для підготовки до комплексного кваліфікаційного екзамену з актуальних питань лінгвістики

1. Балабан О. О. Дискурс-теорії і дискурс-аналіз: історія і перспективи. URL: <http://surl.li/kltoj>.
2. Арешенков Ю.О. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Кривий Ріг : Видавничий дім, 2007. 177 с.
3. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. К.: Академія, 2004. 344 с.
4. Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен: колект. моногр. / за наук. ред. І. С. Шевченко. Харків: Константа, 2005. 356 с.
5. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посібник. Київ: ВЦ «Академія», 2009. 264 с.
6. Загнітко А. П. Актуальні проблеми текстової лінгвістики: закономірності внутрішньо-текстової організації. *Лінгвістичні студії* : зб. наук. праць / укл.: Анатолій Загнітко (наук. ред.) та ін. Донецьк: ДонДУ, 1999. Вип.5. С. 95-110.
7. Загнітко А.П. Лінгвістика тексту: Теорія і практикум: науково-навчальний посібник. Донецьк : ДонНУ, 2006. 289 с.
8. Закон України «Про авторське право і суміжні права». Стаття 50 «Порушення авторського права і суміжних прав». URL: <http://surl.li/kmrlx>.
9. Закон України «Про наукову та науково-технічну діяльність». Стаття 1 «Основні терміни та їх визначення». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/848-19>.
10. Закон України «Про освіту». Стаття 42 «Академічна доброчесність». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2145-19/page3>.
11. Колоїз Ж. В. Академічне письмо та риторика: [практикум]. Кривий Ріг: КДПУ, 2018. 196 с.
12. Корольов І. Р. Типологія дискурсу в сучасній лінгвістиці. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2011. Вип. 15. С. 109-119.
13. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми : Сумський державний університет, 2011. 187 с.
14. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і доп. К.: Знання, 2008. 423 с.
15. Краснобаєва-Чорна Ж. В. Дискурсивна практика: Навчальний посібник / За ред. А. П. Загнітка. Донецьк: ДонНУ, 2008. 140 с.
16. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту. Тернопіль: Підручники і посібники, 2005. 461 с.
17. Кухаренко В. А. Інтерпретація тексту: навч. посібник. Вінниця: НОВА КНИГА, 2004. 272 с.

18. Ларькіна М. Інституційний дискурс як соціолінгвістичний феномен. URL: <http://surl.li/klou>.
19. Мацько Л. І., Кравець Л. В. Культура української фахової мови: навч. посіб. Київ : ВЦ "Академія", 2007. 306 с.
20. Мікрюкова К. О. Дискурсологія: навчально-методичний комплекс навчальної дисципліни. Миколаїв, 2017. 122 с.
21. Москаленко А. З. , Губернський Л. В. , Іванов В. Ф. , Вергун В. А. Масова комунікація: підручник. Київ: Либідь, 1997. 216 с.
22. Пентиліук М. Текст і дискурс у перспекції сучасної лінгвістики. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Сер. : Лінгвістика : зб. наук. праць. Херсон : ХДУ, 2012. Випуск 16. С. 13-19.
23. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ: Видавничий центр «Київський університет», 1999. 308 с.
24. Радзієвська Т. В. Комунікативно-прагматичні аспекти текстотворення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня док. філол. наук : спец. 10.02.15. Київ, 1999. С. 8-10.
25. Радіонова Т., Муратова О. Специфіка семантичної наповненості компаративем сучасної української мови. *Науковий журнал «Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Журналістика. Том 32 (71). №1.2021. с. 65-71.*
26. Сазик В. Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? URL: <http://surl.li/kmros>.
27. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації : підруч. Черкаси: Вид-во Чабаненко Ю.А., 2011. 350 с.
28. Семенов О. М. Культура роботи вчителя-дослідника з текстом наукової комунікації. *Українська мова й література в сучасній школі*. 2013. № 11. С. 2-8.
29. Семенюк О. А., Паращук В. Ю. Основи теорії мовної комунікації : навч. посіб. Київ: Видавничий центр «Академія», 2010. 240 с.
30. Тітова О. Б. Методика навчання письмовому науковому дискурсу здобувачів вищої гуманітарної освіти. *Науковий лінгвістичний дискурс: фактор адресата: колективна монографія* / Відп. редактор А. Р. Габідулліна. Слов'янськ: Типографія Бориса Маторіна. 2018. 310 с.
31. Тітова О.Б. Засоби формування академічної грамотності як основи інституційного дискурсу. *Scientific and pedagogic internship "Philological education as a component of the education system in Ukraine and EU countries"*: Internship proceedings, March 25 – April 5, 2019. Wloclawek, Republic of Poland. С. 93-95.
32. Тітова О.Б., Радіонова Т. М. Віртуальна лексикографічна лабораторія «Мультимедійний словник з інфомедійної грамотності». 150 лексем. лексикограф. URL: <https://lcorp.ulif.org.ua/InfoMediaVLL/>.
33. Тітова О.Б., Шевченко Ю.В., Радіонова Т.М., Муратова О.В. Сучасні технології формування резильєнтності учнів на уроках української мови і літератури. *Інноваційна педагогіка*, № 73, 2024. С. 291-296.
34. Чрділелі Т. В. Дискурсивні студії. Курс лекцій для підготовки докторів філософії денної форми навчання зі спеціальності 035 Філологія. Кременчук. 2019. 72 с.
35. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 312 с.
36. Avoiding Plagiarism, Self-plagiarism, and Other Questionable Writing

Practices: A Guide to Ethical Writing. URL: <https://ori.hhs.gov/avoiding-plagiarism-self-plagiarism-and-other-questionable-writing-practices-guide-to-ethical-writing>

37. Data fabrication/data falsification. URL: <http://surl.li/kmrmt>

38. Data falsification and fabrication. URL: <http://editorresources.taylorandfrancisgroup.com/data-falsification-and-fabrication>.

39. Definitions and Examples of Academic Misconduct. URL: <http://sa.berkeley.edu/conduct/integrity/definition>

40. Ethical Dimensions of Renewable Energy and Sustainability Systems: 2.1 Falsification, fabrication, plagiarism. URL: <https://www.e-education.psu.edu/bioet533/node/654>

41. Fishman T. «We know it when we see it» is not good enough: toward a standard definition of plagiarism that transcends theft, fraud, and copyright. 4th Asia Pacific Conference on Educational Integrity (4APCEI). 28-30 September 2009, University of Wollongong NSW Australia, - 2010, p.1-4. URL: <http://ro.uow.edu.au/apcei/09/papers/37>

42. Harvard University Graduate Design School. Academic Conduct Policy. URL: <http://www.gsd.harvard.edu/resources/academic-conduct/>

43. Mudrak B. American Journal Experts. Self-Plagiarism: How to Define it and Why You Should Avoid It. URL: <https://www.aje.com/en/arc/self-plagiarism-how-to-define-it-and-why-to-avoid-it>

44. Part 689 - Research Misconduct. URL: <https://www.nsf.gov/oig/pdf/cfr/45-CFR-689.pdf>

45. The Ethics of Self-Plagiarism. URL: <https://www.ithenticate.com/hs-fs/hub/92785/file-5414624-pdf/media/ith-selfplagiarism-whitepaper.pdf>

46. Titova Olga, Radionova Tetiana. Media education and development of critical thinking of future language teachers. *Kelm (Knowledge, Education, Law, Management)*. № 3 (47). 2022. P. 36-41.

47. University-wide Statement on Plagiarism. URL: <https://www.plagiarism.admin.cam.ac.uk/what-plagiarism/universitys-definition-plagiarism>

48. What Is Plagiarism? URL: <https://communitystandards.stanford.edu/student-conduct-process/honor-code-and-fundamental-standard/additional-resources/what-plagiarism>

49. What Is Plagiarism? URL: <https://ctl.yale.edu/writing/using-sources/understanding-and-avoiding-plagiarism/what-plagiarism>

50. Yale Center for Teaching and Learning. Understanding and Avoiding Plagiarism. URL: <https://ctl.yale.edu/writing/using-sources/understanding-and-avoiding-plagiarism>

Список

рекомендованої наукової та навчально-методичної літератури для підготовки до комплексного кваліфікаційного екзамену з актуальних питань літературознавства

Історія сучасних літературознавчих учень

1. Білоус П. В. Теорія літератури: навчальний посібник. К.: Академвидав, 2013. 328 с.
2. Літературознавчий словник-довідник / авт.-укл. Гром'як Р.Т., Ковалів Ю. І. та ін. К.: ВЦ «Академія», 1997. 752 с.

3. Наєнко М. К. Історія українського літературознавства: підручник. К.: ВЦ «Академія», 2010. 520 с.
4. Ткачук О. М. Наратологічний словник. Тернопіль: Астон, 2002. 173 с.
5. Ференц Н. С. Теорія літератури і основи естетики. К.: Знання, 2014. 511 с.

Компаративні проблеми українського літературознавства

1. Будний В. Порівняльне літературознавство: підручник для студ. вищих навч. закл. К. : Києво-Могилянська академія, 2008. 430 с.
2. Дослідницькі стратегії сучасного літературознавства: навчальний посібник для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальностей 035 «Філологія» та 014 «Середня освіта» / автори-укладачі: Т. М. Марченко, Л. І. Морозова, О. А. Писарева, М. Ю. Шкурюпат, І. О. Скляр. Слов'янськ, 2018. 220 с.
3. Просалова В. А. Інтермедіальні аспекти новітньої української літератури: монографія. Донецьк: ДонНУ, 2014. 154 с.

Історія української літератури XX-XXI століть

1. Українське слово: Хрестоматія української літератури та літературної критики XX століття: в 4 т. К.: Аконті, 2001.
2. Біла А. Український літературний авангард: пошуки, стильові напрямки: монографія. К.: Смолоскип, 2006. 464 с.
3. Поліщук Я. Ю. Література як геокультурний проект: монографія. К.: Академвидав, 2008. 304 с.
4. Харкун В. Тоталітарне – радянське – соцреалістичне в дискурсивних практиках гуманітаристики. *Слово і час*. 2010. № 1. С. 27–47.
5. Петров В. Українська інтелігенція – жертва большевицького терору. *Слово і час*. 2010. № 10. С. 79–100.
6. Анісімова Н. «Із янголом на плечі»: Духовні орієнтири поезії «вісімдесятників». *Дивослово*. 2002. № 4. С. 43–51.
7. Брайко О. Екзистенційні проблеми крізь призму детективного жанру (романи Є. Кононенко). *Слово і час*. 2003. № 2. С. 48–57.
8. Вечеря на дванадцять персон: Житомирська прозова школа / упоряд., передм., літ. ред. В. Даниленко. К.: Генеза, 1997. 544 с.
9. Городнюк Н. Знаки необарокової культури у творчості В. Шевчука: компаративні аспекти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література». Дніпропетровськ, 2003. 19 с.
10. Даниленко В. Лісоруб у пустелі. Письменник і літературний процес. К.: Академвидав, 2008. 352 с.
11. Даниленко В. Суспільство в сумному дзеркалі новелістики. *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колежіумах*. 2000. № 5. С. 46–53.
12. Даниленко В. Туга за втраченим смыслом (Проблема екзистенційного вакууму у сучасній українській малій прозі). *Слово і час*. 2000. № 3. С. 41–45.
13. Ірванець О. Йде генерація нова... *Сучасність*. 1994. № 6. С. 158–161.
14. Калинська Л. Синтез масового й елітарного (на матеріалі прози Юрія Андруховича). *Слово і час*. 1998. № 2. С. 18–22.
15. Квіти в темній кімнаті: Сучасна українська новела: Найяскравіші зразки української новелістики за останні п'ятнадцять років / упоряд. передм., літ. ред. В. Даниленко. К.: Генеза, 1997. 432 с.
16. Коваль Н. Джон Барт як інтерпретатор постмодернізму. *Слово і час*. 2000.

- №6. С.13–15.
17. Коломієць Л. Молода українська поезія 90-х: постмодерністський контекст. *Молода нація*. Вип. 6. К., 1997. С. 257–265.
 18. Кочубей Ю. «Диван» постмодерної української поезії. *Слово і час*. 2003. № 12. С. 55–59.
 19. Мориквас Н. Туга за яснобаченням: «Вікна застиглого часу» Ю. Винничука. *Слово і час*. 2003. № 6. С. 61–62.
 20. Муратова О. «Альтернативна біографія» як жанровий різновид художньо-біографічного дискурсу сучасної української літератури (на прикладі поезії О. Забужко «Задзеркалля: Пані Мержинська»). Сучасні лінгвістичні парадигми: матеріали міжнародної наукової конференції (м. Бахмут, 11 квітня 2019 р.) / відп. ред. Р. М. Ситняк. Слов'янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2019. Вип. 5. 207 с. С. 106–108.
 21. Муратова О. Стаття як вид науково-дослідної роботи студента-філолога: культуромовний аспект. Scientific and pedagogic internship “Philological education as a component of the education system in Ukraine and EU countries”: Internship proceedings, March 25 – April 5, 2019. Wloclawek, Republic of Poland. С. 67–71.
 22. Муратова О. Біографія як форма пізнання особистості митця: сутність, аспекти, інтерпретації. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія Філологія. Випуск 46. Том 3. 2020. С. 94–98.
 23. Муратова О. Діалогізм як принцип сучасного прочитання творів на уроках української літератури. Integration of Education, Science and Business in Modern Environment: Summer Debates: abstracts of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference, August 17–18, 2020. Dnipro, 2020. 562 p. PP. 334–335.
 24. Окара А. Література та метафізика: «Іменник. Антологія дев'яностих». *Молода нація*. 1999. № 12. С. 55–70.
 25. Поліщук О. Позиція персонажа в українській постмодерній прозі. *Слово і час*. 2003. № 2. С. 70–74.
 26. Сокол Л. Гіпертекст і постмодерністський роман. *Слово і час*. 2002. № 11. С. 76–80.
 27. Соловей О. Романи Є. Кононенка: бестселери для «елітаріїв»? *Слово і час*. 2003. № 2. С. 58–62.
 28. Таран Л. З висоти літаючої голови, або зняти маску (розмова з Віктором Небораком). *Сучасність*. 1994. № 5. С. 57–63.
 29. Харчук Р. Б. Сучасна українська проза: постмодерний період: навчальний посібник. К. : ВЦ «Академія», 2008. 248 с.
 30. Шевченко Т. Поетика сучасної української прози: особливості «нової хвилі» : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література» . Одеса, 2002. 19 с.
 31. Skliar, Iryna; Rodinova, Nataliia; Bieloliptseva, Olena; Kulakovska, Viktoriia; Medvedyeva, Valentyna (2021). The impact of contemporary culture and art on the gender identity development. Ad alta-journal of interdisciplinary research, Volume 11, Issue 2, 72–76.
 32. Maksiuta, M., Shtepenko, O., Patlaichuk, O., Skliar, I. Yarova, A., & Stupak, O. (2022). Man, Poetry and Nature in the Work of A.Yu. Krymsky: Actuality of Postmodern Communications. Postmodern Openings, 13(1 Sup1), 229–246.

33. Marchenko, T., Komarov, S., Shkuropat, M., Skliar, I., & Bielitska, Y. (2022). The Artistic Modelling of History in the Aesthetic Consciousness of a Time Period as a Methodological Problem of Postmodernism. *Postmodern Openings*, 13(2), 198-212.
34. Udovychenko, L., Pyatnitska-Pozdnyakova, I., Skliar, I., Pavliv, A., & Fonariuk, O. (2022). A transdisciplinary approach to teaching and building a higher education system. *Revista Eduweb*, 16(3), 91–105.
35. Skliar, I., Marchenko, T., Komarov, S., Matsko, V., Pavlishena, L., & Shapoval, M. (2022). Psychonarrative in Fiction and Documentary and Fiction Literature: the State and Prospects of Research. *Postmodern Openings*, 13 (3), 372-392.

Список

рекомендованої наукової та навчально-методичної літератури для підготовки до комплексного кваліфікаційного екзамену з методики навчання української мови та методики викладання української літератури

Основна література:

1. Куцевол О. М. Методика викладання української літератури (креативно-інноваційна стратегія) : навчальний посібник. К.: Освіта України, 2009. 464 с.
2. Маленицька О. А. Методика викладання української мови в середній і вищій школі: тестові завдання: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Луцьк: Вежа-Друк, 2014. 280 с.
3. Методика викладання української літератури : навчально-методичний посібник (для студентів факультету слов'янських та германських мов) / укл. Муратова О. В., Спотар О. Ю. Горлівка: Вид-во «Ліхтар», 2011. 304 с.
4. Методика навчання рідної мови в середніх освітніх закладах / за ред. М. І. Пентиліук. К.: Ленвіт, 2004. 400 с.
5. Методика навчання української мови в ДВНЗ та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс: навч.-метод. посібник. К.: Міленіум, 2006. 332 с.
6. Методика навчання української мови в ДВНЗ та середніх освітніх закладах. Кредитно-модульний курс: навч.-метод. посібник. К.: Міленіум, 2006. 332 с. Наукові основи методики літератури : навч.-метод. посібник / за ред. проф. Н. Й. Волошиної. К. : Ленвіт, 2002. 344 с.
7. Муратова О. Креативність як ключова складова професійної компетентності сучасного вчителя. Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (Бахмут, 4 листопада 2021 р.). Бахмут: ГІМ ДВНЗ «ДДПУ», 2021. 418 с. С. 241-245
8. Муратова О. Технології дистанційного навчання у викладанні мовознавчих та літературознавчих дисциплін у закладах вищої освіти. Сучасні лінгвістичні парадигми : матеріали міжнародної наукової конференції (м. Бахмут, 21 квітня 2021 р.) / відп. ред. Л. В. Суховецька. Слов'янськ : Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. Вип. 6. С. 115-118.
9. Муратова О. Проектна діяльність як засіб упровадження steam-освіти на заняттях у української мови і літератури. *Modern education, training and*

- upbringing: collective monograph / Abdullayev A., Rebar I., – etc. – International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. 594 p. P. 504-510. Available at: DOI 10.46299/ISG.2021.MONO.PED.I. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data ISBN 978-1-63732-137-9.
10. Муратова О. Медіаграмотність як ключова компетентність сучасного вчителя української мови і літератури. Інфомедійна грамотність – невід’ємна складова навчального процесу закладу вищої освіти: збірник статей. Київ: Академія української преси, IREX, Центр вільної преси, 2021. 400 с. С. 287-293.
 11. Наукові основи методики літератури : навч.-метод. посібник / за ред. проф. Н. Й. Волошиної. К. : Ленвіт, 2002. 344 с.
 12. Неділько В. Я. Методика викладання української літератури в середній школі. К.: Вища школа, 1978. 248 с.
 13. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах : навч. посібник для студентів вищих закладів освіти. К.: Ленвіт, 2000. 384 с.
 14. Пентиліук М. І. Методика навчання української мови у таблицях і схемах : навч.посібник. К.: Ленвіт, 2006. 134 с.
 15. Плиско К. М. Принципи, методи і форми навчання української мови. Харків: Основа, 1995. 240 с.
 16. Пультер С. О. Методика викладання української літератури в середній школі. Житомир: Полісся, 2000. 163 с.
 17. Радіонова Т. М. Навчання полілогічного мовлення як методична проблема. *Східнослов’янська філологія: Від Нестора до сьогодення: матеріали VII Міжнар. наук. конф.* (Бахмут, 26 березня 2020 р.). Бахмут: Вид-во Б.І. Маторіна, 2020. 265 с. С. 179-183.
 18. Радіонова Т., Муратова О. Проектна діяльність як засіб упровадження steam-освіти на заняттях у української мови і літератури. Modern education, training and upbringing: collective monograph / Abdullayev A., Rebar I., – etc. – International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. 594 p. P. 504-510. Available at: DOI 10.46299/ISG.2021.MONO.PED.I. Library of Congress Cataloging-in-Publication Data ISBN 978-1-63732-137-9.
 19. Радіонова Т. Вивчення словотвору в закладах загальної середньої освіти: комунікативно-діяльнісний аспект. Сучасні лінгвістичні парадигми : матеріали міжнародної наукової конференції (м. Бахмут, 21 квітня 2021 р.) / відп. ред. Л. В. Суховецька. Слов’янськ: Вид-во Б. І. Маторіна, 2021. Вип. 6. С. 131-134.
 20. Семеног О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія. Суми: ВВП «Мрія-1» ТОВ, 2005. 404 с.
 21. Ситченко А. Л. Методика навчання української літератури в загальноосвітній школі : навчальний посібник для студентів-філологів. К.: Ленвіт, 2011. 300 с.
 22. Скляр І. О. Криза читання та розвиток критичного мислення в освітньому середовищі ЗВО. *Сучасні методи та форми організації освітнього процесу у закладах вищої освіти: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-методичної конференції* (21 червня 2023 року). Одеса: Університет Ушинського, 2023. С.68-70.
 23. Тітова О. Б. Дискурсний підхід до навчання студентів сучасної української мови. *Схнослов’янська філологія: Від Нестора до сьогодення: матеріали VI*

- Міжнар. наук. конф. (Бахмут, 10 квітня 2018 р.). Бахмут: Вид-во Б. І. Маторіна. 2018. С. 190-192.
24. Тітова О. Б. Методи активізації пам'яті на уроках української мови. *Scientific publications Materials of the IX – the International Science Conference «Innovative technologies in science and education»*, Jerusalem, Israel. 320 p. (March 04 – 06, 2021). С. 241-243.
 25. Токмань Г. Методика викладання української літератури в старшій школі : екзистенціально-діалогічна концепція. К. : Міленіум, 2002. 318 с.

Додаткова література:

1. Бех І. Д. Особистісно зорієнтований підхід : науково-практичні засади. Виховання особистості: у 2 кн. Кн.2. К.: Либідь, 2003. 344 с.
2. Градовський А. В. Компаративний аналіз у системі шкільного курсу літератури : методологія та методика. Черкаси: Брама, вид. Вовчок О.Ю., 2003. 292 с.
3. Жила С. О. Теорія і практика вивчення української літератури у взаємозв'язках із різними видами мистецтв у старших класах загальноосвітньої школи : монографія. Чернігів : РВК «Деснянська правда», 2004. 380 с.
4. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій: навч. посіб. / О. М. Пехота, В. Д. Будак, А. М. Старева та ін. К.: Вид-во А.С.К., 2003. 240 с.
5. Пометун О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання: науково-методичний посібник. К.: А.С.К., 2005. 192 с.
6. Практикум з методики навчання української мови / М. І. Пентилюк та ін. К.: Ленвіт, 2003. 302 с.
7. Ситченко А. Л. Навчально-технологічна концепція літературного аналізу : монографія. К.: Ленвіт, 2004. 304 с.

Інформаційні ресурси:

<http://www.twirpx.com/files/pedagogics/methodics/literature/foreign/>
<http://www.ukr-in-school.edu-ua.net> – журнал «Українська мова і література в школі»
<http://ukrmetod.at.ua/> – сайт вчителів української мови і літератури
http://uchitelnica.at.ua/publ/ukrajinska_literatura/davnja_ukrajinska_literatura/quot_s_pochatku_bulo_slovo_i_slovo_bulo_bog_quot/64-1-0-186 – на допомогу вчителю української літератури
<http://svichado.com.ua/node/109> – на допомогу вчителю літератури
http://nico-ukr.at.ua/news/na_dopomogu_vchiteljam_ukrajinskoji_literaturi/2012-06-19-57 - на допомогу вчителям української літератури
www.ped-prensa.kiev.ua – сайт журналу «Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах»